

LØRDAG
12. mars
2016

Bolig

I DAG flere enn
250
boliger til salgs

Her er det pusset opp i 23 år

På nyåret kunne Bente Bjerknes og Ragnar Kristensen henge opp gardiner i hjørnestuen på Yttersø Lystgård. 23 års restaureringsarbeid var endelig fullført.

I fordums fargeprakt

tekst Tone Solberg
foto Carl Martin Nordby

Larvik
Da ekteparet i 1993 kjøpte det gamle herskaps huset i Larvik, hadde de i et par-tre år lett etter et stort og gjerne forfallent gammelt hus som de kunne restaurere tilbake til fordums prakt.

Det skulle ligge maks to timer fra Oslo. Siden de på den tiden var bosatt i Sarpsborg, lette de mest i Østfold. Likevel var det på den andre siden av fjorden de skulle lande. Tidens tann og ulike behov hadde satt sine markante spor i huset som sto helt ferdig i 1835. Byggherre og eier var Johan Fredrik Sartz, prost som hadde gjort det så bra innen shipping at han i 1817 kunne kjøpe en fjerdedel av grevsk-

23 år har Bente Bjerknes og Ragnar Kristensen brukt på å restaurere Yttersø Lystgård. I løpet av den tiden er også restaurering blitt et levebrød.

Salen i annen etasje er rommet for de store middagsselskaper. Spisebordet er fra rundt 1860, i nygotisk stil. Stolene er typisk norsk biedermeier fra perioden 1830-1850. Det store teppet på gulvet er fra spisesalen på Bergehus og ble kjøpt på finn.no. Skapsofaen er dansk fra 1810-1820 og er i empirestil. Det samme er gardinene. Også ampelen i taket er empirestil - fra perioden 1820-1850.

Yttersø Lystgård er fredet og ligger ved bredden av Lågen. Til sommeren skal huset males på nytt. Tuntreet til venstre kalles «puselunden». Der ligger familiens katter begravet.

Stolene er trukket om i dueblått stoff fra den italienske produsenten Rubelli og henter opp den gråilla fargen fra veggene i hjørnestuen. Speilet er fra 1790-årene og tilskrives J.C. Lillie, en av de tre store dansk-norske arkitekter på den tiden.

pet Larvik av danskekongen. Ragnar Kristensen og Bente Bjerknes overtok 180 kvadratmeters grunnflate over to etasjer som var bygget om til tre-fire leiligheter. Det skulle ta år å grave frem de historiske sporene av et hus som først og fremst ble benyttet til fjonge selskaper.

– Utelivet var mer privatisert for 200 år siden, humrer Ragnar Kristensen. Yttersø var rett og slett et partysted og ble særlig benyttet om sommeren. Blant datidens velstående byborgere var det mote å dra ut på landet for å feste.

– Man kan vel si at vi har demokratisert stedet, bemerket Bente Bjerknes med et smil.

For dyrt å varme opp hele huset Etter å ha passert moderne næ-

ringsbygg langs Elveveien er det å parkere på gårdsplassen på Yttersø en reise tilbake i tid. Ute, der fem mål hage er gått i dvale under snøen, biter kuldegradene fra seg. Vannspeilet på Lågen er vintersvart.

Men kjøkkenet er lunt og kaffen glovarm der vi tenker oss rundt et kjøkkenbord som er mer rustikt i stilen enn mange av de skjellakkerte byantikvitete som ellers preger innredningen. I hjørnet er en stor og hvitkalket grue murt opp på nytt. Profilen av originalen sto igjen slik at den lot seg rekonstruere.

– Kjøkken, bad og soverom er varmesone, forklarer de to. – Vi måtte bestemme oss for en fornuftig ordning med tanke på norsk vinter. Å holde hele dette huset varmt gjennom vinteren

Slik så det ut på soverommet da de holdt på med restaureringen. FOTO: PRIVAT

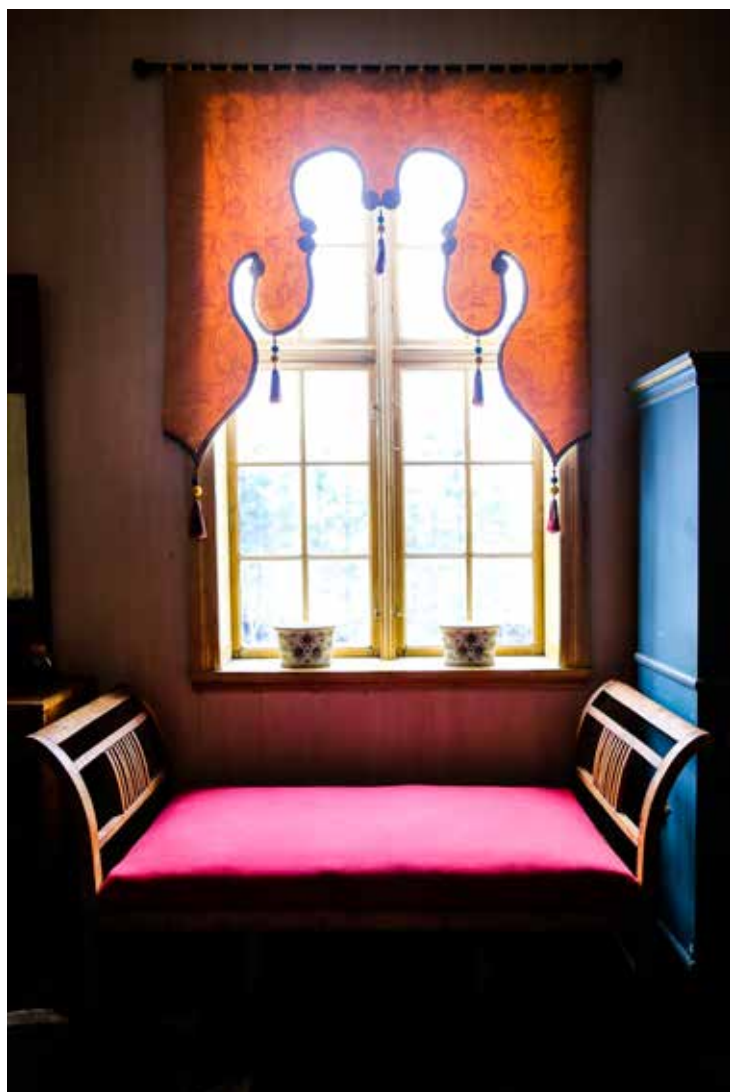
Slik så det ut i hjørnestuen før restaureringen. FOTO: PRIVAT

er ikke økonomisk bærekraftig. Forskjellen på vinteren 2016 og den for 23 år siden er at huset nå lar seg varme opp hver gang gjester skal fylle de romslige stuen med tre meter under taket i første etasje og 3,60 meter i annen etasje. I årenes løp er lekkasjene mellom de laftede bjelkene tettet igjen.

– Det er nesten et under at vi overlevde de første vintrene, sukker Bjerknes. – Det blåste storm gjennom huset. Ett rom oppe på salen i annen etasje var innflyttingsklart. Der lå vi musestille og tett inntil hverandre.

Sønnen Bendik, som var ti år gammel da familien flyttet inn på Yttersø, vokste ifølge foreldrene opp på en byggeplass.

Hverken Ragnar Kristensen eller Bente Bjerknes har tall på ▶

Gardinkappen i trapperommet i annen etasje er kopi av en tilsvarende - fra ca. 1850 - som befinner seg på et amerikansk museum. Empirebenken fra 1810 er fra Østfold.

«For oss har det også vært viktig å vise at det går an å gjennomføre et slikt prosjekt uten å ha tykk lommebok»

Ragnar Kristensen

Den praktfulle sengen er engelsk fra 1840-årene. Ragnar Kristensen har restaurert den, og Bente Bjerknes har sydd kapper og gardiner i tidens stil. Stoffet er glanset bomull fra JAB, og tilsammen gikk det med 40 meter. Sjablongene har de laget selv og trykket med tekstilfarge.

◀ arbeidstimene som er lagt ned i restaureringen av Yttersø. Det aller meste har de gjort selv. Om Kristensen har bakgrunn fra historisk institutt på Blindern og jobb hos Byantikvaren i Oslo, er han likevel handyman og tusenkunstner i alt som har med treverk å gjøre. Denne kompetansen omfatter alt fra overordnet bygningsteknikk til finurlig, detaljrik utsmykning på antikvariske møbler.

Bjerknes studerte statsvitenskap da de to traff hverandre på slutten av 1970-tallet, men fant ut at hun heller ville drive antikvitethandel. På Yttersø har hun sydd alt som er av kunstferdige og forseggjorte tekstiler. Bare til gardiner til vinduer og himmelseng på soverommet gikk det med 40 meter stoff.

Inspirasjonen har ekteparet funnet i interiørmalerier og annen historisk dokumentasjon fra 1830-årene. Møblene har de trukket om i fellesskap. Selv om mange av stoffene er funnet hos INTAG, JAB og Hagtex, har de ikke nødvendigvis benyttet kostbare materialer. Også et sort laken fra Princess kan gjøre nytten som tidsriktig møbelstoff.

– Poenget er at det skal være historisk korrekt eller inspirert av historiske løsninger, men det gjelder også å finne løsninger som man har råd til, presiserer Ragnar Kristensen.

– For oss har det også vært viktig å vise at det går an å gjennomføre et slikt prosjekt uten å ha tykk lommebok. Her spilte erfaringen fra knappe bevilgninger til Byantikvaren inn. Der

Spisestuen i første etasje er malt opp og innredet i fargesettingen som var typisk i 1830-årene. Veggene er okergule, med røde fotlister, og gulvet er sort. Gardinene er kopiert etter et interiørmaleri fra 1830-tallet. Sofaen er antageligvis en norsk skapsofa fra ca. 1820. Den har tilhørt Gabriel Kielland og sto i atelieret da han arbeidet med glassmaleriene i Nidarosdomen.

lærte jeg mye om å utnytte hver eneste kommunale krone.

Føles ikke som et museum

Selv om Yttersø ligger landleig til i utkanten av Larvik, er det urban kultur som er ledetråd både i arkitektur og innredning. En fascinasjon for den gamle, klassiske bykulturen var drivkraften da de tok fatt på restaureringsarbeidet. På den tiden opplevde de at norsk kulturhistorie var ensbetydende med bondekultur. Denne manglende interessen for byantikviteter har ført til mange møbelkupp på auksjoner og antikvitethandlere.

Etter at Kristensen har gitt gjenstandene pietetsfull behandling på snekkerverkstedet i sidebygningen, fyller de sin plass i rommene med tekkelig

I taket på himmelsengen har Ragnar Kristensen malt en himling som viser solsystemet, inspirert av en tilsvarende himling på Alvøen i Bergen.

Rommet som kalles «blåstuen», er det eneste i hele huset som er tapetsert. Fra restene som ble funnet, ble tapetet rekonstruert og laget i silketrykk. Det originale var fra 1880-årene. I hjørnet står et skatoll fra 1770-årene, antagelig tegnet av C.F. Harsdorff, den andre av de tre store dansk-norske arkitektene fra den neoklassiske tiden. Sofaen er biedermeier fra ca. 1830, forsynt med løse puter innvendig. Speilet på veggen er fra 1778 og fra Stockholm. Ampelen i taket dansk- og tidstypisk. Gardinene er kopier av et interiørmaleri fra ca. 1810.

Fargevalget

Bente Bjerknes og Ragnar Kristensen har brukt mye tid på å finne tilbake til husets sjel og det som kunne ha vært opprinnelige farger. Bare én av stuen på Yttersø var opprinnelig kledd med tapet. Resten var malte flater. I restaureringens løp er alle værelser fargelagt med nøye uttenkte farger i linoljemaling.

Dette er erfaringer de gjerne gir videre:

- ▶ Bruk linoljemaling av god kvalitet. Etter vår erfaring bør linoljemaling til utvendig (og gjerne innvendig) bruk være basert på tørrpigmenter, kaldpresset linolje og en del standolje (spesialkokt linolje for mer motstandsdyktig overflate).
- ▶ Følg produsentens anvisninger.
- ▶ Brekk farger selv med kunstnertuber. Resultatet blir oftest best om fargene justeres ferdig på stedet.
- ▶ Ikke mal for ofte. La maling få slites ned. Bruk gjerne limfarger der det er riktig.
- ▶ Mer om Yttersø på restaurering.net.

prakt. På Yttersø er nemlig innredningen gjennomført i stilepoken fra midten av 1700-tallet og et stykke ut i det påfølgende århundre. Her finnes ikke et eneste møbel som utgjør moderne kontrast til alt det gamle – bortsett fra stilerene, minimalistiske klappstoler fra IKEA, som er i bruk ved større arrangementer. Likevel opplever ikke ekteparet at de bor i et museum. Ragnar Kristensen forklarer det slik:

– Det har vært viktig for oss å vise at det går an å leve med fortiden selv når den er så systematisk rekonstruert som her. Det tidligere 1800-tallets borgerlige bokultur tilfredsstiller også dagens krav til komfort. Dessuten gir det ro i sjelen å være omgitt av så mye harmonisk estetikk. Klassisk bokkultur har noe tidløst over seg.

Yttersøs historie

1820-1835: Yttersø Lystgård ferdigstilles. Eier var prosten Johan Fredrik Sartz (bestefar til språkforskeren og folkloristen Sophus Bugge), og eiendommen ble benyttet til selskapselighet i sommerhalvåret. Inne i byen bodde familien i det som i dag er Larvik Sjøfartsmuseum. Det lille jordbruket på Yttersø ble drevet av en husmann.

1847: Willum Frederik Treschow kjøpte Yttersø av Sartz' enke. Treschow-familien drev i mange år stort gårdsbruk her. Gården var også et senter for arbeidet ved tømmerlensene i Lågen.

1855: Store, moderne driftsbygninger i tegl ble oppført. På det

meste var det 60–70 kuer i fjøset. Hovedbygningen ble bebodd av gårdsbestyrere/agronomer.

1923: Yttersø Lystgård ble fredet av Riksantikvaren.

1970: Husdyrholdet blir nedlagt og driftsbygningene fra 1850-årene revet.

1970-80-tallet: Søknader om riving blir avslått av Riksantikvaren

1993: Bente Bjerknes og Ragnar Kristensen kjøper Yttersø og starter restaureringsarbeidet.

Den hvitkalkede, store grua er murt opp igjen slik sporene i gulv og vegger viste. Også deler av bakveggen sto igjen. Langbordet på kjøkkenet har Ragnar Kristensen laget av noen gamle materialer som lå igjen i kjelleren. Understellet er en kopi av 1700-tallsbord fra Laurvig Hospital på Tollerodden i Larvik.